

ДІАЛЕКТНІ РИСИ ПОЕТИЧНОГО МОВЛЕННЯ ІВАННИ СТЕФ'ЮК

Любов Пена

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57;
e-mail: liubov.pena@pnu.edu.ua*

Пропонована стаття присвячена актуальному в сучасній лінгвістиці питанню взаємодії територіальних діалектів із літературною мовою у творах української художньої літератури.

Її мета – проаналізувати різнорівневі діалектні особливості поетичних текстів збірки сучасної мисткині Іванни Стеф'юк «Дика ягода».

Основним методом дослідження в розвідці є аналітико-описовий. Контекстуальний аналіз дав змогу встановити функційне навантаження діалектних одиниць та їхню роль у текстотворенні.

***Результати.** Дослідження мовлення текстів названої збірки виявило, що авторка активно використовує діалектні одиниці різних рівнів: фонетичні, морфологічні, словотвірні та лексичні. Встановлено групи лексичних діалектизмів за частиномовною належністю, семантикою і частотою їх уживання; визначено їхні функції.*

***Новизна** полягає в тому, що діалектні риси віршових творів Іванни Стеф'юк уперше стали об'єктом висвітлення.*

***Практичне значення.** Матеріали статті можуть бути використані на філологічних спеціальностях у закладах вищої освіти під час вивчення основних курсів та дисциплін за вибором, які стосуються української діалектології.*

***Ключові слова:** діалектизм, гуцулізм, поезія, ідіостиль, Іванна Стеф'юк, збірка «Дика ягода».*

Постановка проблеми. Іванна Стеф'юк – молода українська письменниця, членкиня Національної спілки письменників України, літературознавиця, краєзнавиця, кандидатка філологічних наук, методистка науково-методичного відділу дослідження та популяризації традиційної культури Буковинського центру культури і мистецтва, старша наукова співробітниця Снятинського літературно-меморіального музею Марка Черемшини, лавреатка численних премій та нагород. Оскільки сфера зацікавлень мисткині, як видно з такого довгого, однак неповного переліку її зайнятостей, охоплює широкий спектр питань, то в її творчому дороб-

ку – велика кількість різножанрових праць. Це різноманіття її діяльності має одну спільну, об'єднавчу рису: усе, що творить Іванна Стеф'юк, пронизане вкоріненістю у пам'ять про те, серед чого зростала, формувалася й укріплювалася її особистість; про тих, чиє середовище вплинуло і впливає на її світогляд. Її залюбленість у рідну стихію струменить зі всього, до чого вона причетна.

Активна, яскрава, колоритна, з неординарним поглядом на буття, Іванна Стеф'юк у збірці «Дика ягода» талановито ословлює життя в поетичній формі, виявляючи своє бачення міжлюдських стосунків, ставлення до навколишності, осмислюючи найрізноманітніші прояви всього того, що стосується людини. Наведемо кілька її віршових цитат, у яких, на наш погляд, закладено філософію її мислення і сприйняття себе в багатогранному світі: Я люблю цей світ – скільки сил [5, с. 30]; Світ повернувся до світла, / Сила прибула в землі. / Всі, хто відважні – розквітли, / Решта, відий, замалі [5, с. 34]; А я його люблю, цей світ примарний... / Життя вкорочують страхи, / А не годинник. / Душа інакша, як у серці – Бог. / Мій світ складний, / Складний, немов людина, / Що просто зупинилась між епох. / Душа – це ніби крила за плечима [5, с. 46]; І якщо серце болить – / То воно так каже, що живе [5, с. 51]; Люби в цім світі / Все те, що з світлом тобі надходить [5, с. 67]; Хочеш світла мати – то сама світися. / Хочеш мати силу – потайки молися [5, с. 80] та ін.

Про письменницький хист поетеси досить влучно сказав у передмові («Діправді повірив у диво») до названої збірки Василь Шкурган: «Іванна Стеф'юк талановито-бережно виводить душу читача нетоптаними пляями «дивитися диво». В цьому їй потужно допомагають предки, особливо найрідніші дід з бабою. У їх обереговій присутності «каркає ворон – Карр-пати» (споконвіку мудрий ворон!), а ліс стає порталом із хати в зоряне небо, і щоразу «дримба за серце укусить».

Дерева Іванчиної поезії розкорінюють коріння і розгалужують крони. Щось розшторює простір, щось раптово його заслонює більш важливим: емоційнішим у достойності, раціональнішим у минулому як непроминальному... Тут своя «Говерла» домашньої метафори. Вона магнітить уяву, захоплює і не відпускає» [5, с. 9].

Ми ж зупинимося на одному з лінгвальних феноменів згаданої книги.

Домінантою ідіостилю Іванни Стеф'юк є активне використання гуцульських діалектизмів під час зображення світу горян, осмислення сакрального і містичного в житті людини. Як носій діалектного мовлення поетка органічно вплітає говіркові перлини в канву своїх віршових текстів, надаючи їм особливого колориту, автентичного звучання, свіжості й новизни у словесному відтворенні навколишньої дійсності й найтонших порухів людської душі.

Зазначимо, що діалектизми різних рівнів (найбільшою мірою лексичні) не є чимось чужим у художніх творах багатьох українських авторів під час зображення життя певних місцевостей. Однак у поезіях Іванни Стеф'юк вони по-особливому «замешкують» серед слів літературної мови, створюючи спільно єдину національну картину мовного буття українців.

Мета пропонованої статті – проаналізувати різнорівневі діалектні особливості поетичних творів збірки «Дика ягода».

Виклад основного матеріалу. Про актуальність дослідження діалектизмів у різні часи висловлювалися багато мовознавців. Зокрема, знаний у всьому слов'янському світі український діалектолог Павло Гриценко за всякої нагоди стверджує: «Для кожної людини її говірка – це особливий мовно-культурний світ, інформаційно й емоційно наповнений, свій, рідний. Тому зрозумілим є бажання кожного, хто має коріння в народному мовленні, оволодіти глибинами рідної говірки, зберегти в пам'яті її прикметні риси... Ці прагнення пам'ятати зігрівають кожну людину, живлять зв'язок між поколіннями, зберігають закарбовані в словах, фразах голоси часу» [1, с. 4]. Микола Лесюк переконаний, що «народні говори – це та джерельна база, якою живиться й живе літературна мова як інваріант загальнонаціональної мови народу, тому їх вивченню та збереженню необхідно постійно приділяти належну увагу» [4, с. 12]. На потребу дослідження взаємодії діалектного мовлення з літературною мовою у текстах красного письменства звертає увагу Василь Грещук: «Проблема типології взаємозв'язків діалектного мовлення й мови художньої літератури є складовою більш загальної проблеми взаємодії літературної мови й територіальних діалектів. Хоч мовно-художня практика становить основу літературної мови, мова художньої літератури не конгруентна літературній мові, оскільки в ній можуть використовуватися позалітературні мовні засоби художнього зображення. Вивчення мови белетристики у її зв'язках із місцевими говорами має не тільки самодостатню цінність, воно важливе також для з'ясування співвідношення і взаємодії літературно-нормативного і територіально-діалектного» [3, с. 347].

Говіркові фонетичні риси автори використовують переважно у прозових творах для передавання мовлення персонажів своїх творів; у поезіях ці риси відбито меншою мірою. Проте в аналізованих полотнах Іванни Стеф'юк діалектні звукові особливості репрезентовані досить широко.

Зокрема, зафіксовано перехід голосного *a* в *e* або *i* після м'яких приголосних: *коліда, светвечір, чес, горечий, жехлий*. Напр.: *І у ледовий дзвоник / Видзвонит коліда:/ Чес – вода* [5, с. 17]; *Серце горече – / Руки холодні* [5, с. 31].

Відбита характерна для гуцульських говірок депалаталізація приголосного *ц* у слові *данец* та похідних дієслів *данцувати*, *відданцувати*: *Гори твої – це данец* [5, с. 10]; *А небо відданцує – / Та й затихне* [5, с. 39]; *Поки данцує світ / Під дрімбові мотиви / Буде / Диво* [5, с. 98]. Зауважимо, що ця фонетична риса в аналізованих текстах передана не послідовно. Пор., напр.: *Човен – шкарлупку горіхову – / Річка підхопить до данцю* [5, с. 37]; *Пантрую тінь, що данець починає* [5, с. 39]; *Данець осені, / І по одній падуть сливки* [5, с. 108]; *А як зробиться днина, / Буде вже данець хмар* [5, с. 117] та ін.

Серед консонантних гуцульських рис засвідчено вимову *мј* внаслідок асимілятивної назалізації як *мн*: *Капище памнетне – Ніч така, як треба* [5, с. 41].

Відображено в аналізованих поетичних текстах палаталізацію шиплячих як одну з найхарактерніших рис гуцульських говірок: *Вовничька хмар* [5, с. 45].

Передано також ствердіння приголосних у деяких прикметникових основах, які в літературній мові належать до м'якої групи. Зокрема, це стосується ад'єктива *синий*: *І зробив сину безвість / Край ночі без дна* [5, с. 23].

Зафіксовано перехід давнього звукосполучення *рь* між приголосними в *ер*: *У забутій керничці ся втопило відерце* [5, с. 99].

У своїх поезіях Іванна Стеф'юк відбила особливості гуцульської діалектної словозміни. Зокрема, іменники першої відміни в орудному відмінку однини мають закінчення *-ев*, *-ов*: *Як баба Чукутиха була дівков – / Такі самі зносилися доці* [5, с. 39].

Діалектно маркованим є закінчення родового відмінка множини деяких іменників: *Я упевнена: сила жити – / Родом з горів* [5, с. 79].

Паралельно з літературними формами відмінювання особових займенників непоодинокими є діалектні енклітичні форми родового і давального відмінків однини: *Бережу ті, вовчику* [5, с. 127]; *повір ми* [5, с. 82] та ін.

Активно використовує авторка діалектні форми особових (*вна*, *вни*), присвійних (*йго*) та відносних (*йкий*, *йка*) займенників: *Де вни зустрілись – / Сонце зомліло* [5, с. 63]; *Вна того тікає, / Як мовчазний птах* [5, с. 65]; *Серед поля терпне мак / Серцевина й'го червона* [5, с. 106]; *Земля не спит, / Лиш слухає: «А йка ти файна...»* [5, с. 11].

Непоодинокими є редульовані форми вказівних займенників *тотой*, *тота*, *тоті*: *В данці тотому правит лиш чоловік* [5, с. 10]; *Де тота сопілка, / що туманам грає* [5, с. 58]; *Але думки тоті – потайні* [5, с. 11]; *Темні тоті, що байдужі* [5, с. 55]; *Тримай тоту душу... за руку* [5, с. 104] та ін.

Серед діалектних морфологічних рис у системі дієслова відображено ствердіння кінцевих приголосних у закінченнях третьої особи од-

нини теперішнього і майбутнього часу, а також наказового способу: *тремтит, переходит, спит, видзвонит, данцюють, дихають, віють* тощо. Проілюструємо прикладами: *А ніч **тремтит**, / Земля не **спит**... Лошичка воду **переходит*** [5, с. 11]; *Світку мій найдорожчий, / **Най** нам сонце **засвітит*** [5, с. 21]; *Гори легонько / **Дихають-віють*** [5, с. 31]; *Дід серед лісу / **Ватру пантрує**, / **Хмари колотит*** [5, с. 60].

Часто авторка використовує аналітичні форми дієслів недоконаного виду, утворені за допомогою інфінітива та допоміжних особових форм дієслова *їати*, які стоять у препозиції та можуть бути розділені іншими словами: *А як **меш казати**, що життя – даремне, / **Заберу** з собою, не бануй на мене* [5, с. 80]; *Буде падати небо, / **Мут тікати** сузір'я* [5, с. 83]; ***Мут тумани ловитися*** [5, с. 99] тощо.

Елемент *ся/си* часто стоїть у препозиції до дієслів: *Хмари розійдуться – світлим **ся зробиць світ*** [5, с. 36]; *В чорну ніч впливають янголи. / **І добрішим ся робить світ*** [5, с. 78].

Відображені в аналізованих текстах і поодинокі випадки діалектного наголошування деяких словоформ: ***Сиджу** я на березі – / **Майже** берегиня* [5, с. 42]; *Я за зорями піду, / У воду **зАйду*** [5, с. 62]; ***ДолинАми** вітри* [5, с. 109].

У поезії Іванни Стеф'юк виявлено і словотвірні діалектні риси, зокрема досить часто для деривації похідних прикметників і займенників на позначення сильного вияву ознаки авторка послуговується словотвірними суфіксами *-іськ-*, *-юськ-*, не зафіксованими серед формантів літературної мови з цим значенням: *земля **чорніська**, ніч без дна* [5, с. 115]; *хмари **біліські*** [5, с. 35]; ***біліська** днина* [5, с. 49]; *І мливо – то **білібіліські** зірки* [5, с. 22]; *Чорний перстень хмарами котиться, / Сиві хмари – **Чистіський** день* [5, с. 33]; *І ми **саміські*** [5, с. 59]; *Писаний цес камінь, / І **чистіське** небо* [с. 41]; *І над лісом оцим **молодіським** / Чисте небо* [5, с. 79]; *Сама-саміська на білих крилах / **Летить** за край* [5, с. 95] та ін. Також нерідко для творення прислівників авторка використовує суфіксальний формант *-оньк-*, що корелює з літературномовним *-еньк-*: *дрібонько* [5, с. 15], *легонько* [5, с. 31].

Органічними в аналізованих поезіях Іванни Стеф'юк є лексичні діалектизми. Щедро розсипані в тексті, вони настільки природно «вписуються» у змістову та ритмо-мелодійну картину відтворюваного, що сприймаємо їх як важливі засоби текстотворення. Поєднання загальномовних і територіально маркованих лексем допомагає передати самобутню панораму авторського світовідчуття і світобачення. Нерідко саме говіркові слова стають компонентами багатьох тропів – епітетних конструкцій, порівнянь, ампліфікації, персоніфікації, метафори тощо. А це свідчить про неабиякий їхній потенціал у розбудові системи художньо-зображальних засобів та комунікативну спроможність загалом. Сміливо використовуючи діалектизми в поетичному мовленні, авторка виводить

їх за межі вузькоговіркового явища, таким чином торуючи деяким із них шлях для входження до загальномовної скарбниці.

Найчисленніше у текстах збірки репрезентовані діалектні іменники з різною семантикою. Тлумачення діалектизмів подаємо за джерелами [2] і [5].

Змальовуючи гуцульські світи, авторка часто вживає назви предметів одягу, головних уборів та прикрас: *бартка* «1. топірець (металевий або дерев'яний) з довгою ручкою, прикрашений орнаментом; 2. смужка на тканому виробі», *запаска* «перев. мн. жіночий поясний одяг з двох полотнищ (тканий з вовняної пряжі)», *мантля* «сукняний верхній одяг типу манти», *крисаня* «чоловічий фетровий капелюх з прикрасами», *павунка* «довга квітчаста хустка з тороками», *лелітка* «круглі блискучі бляшечки з діркою посередині, якими прикрашали орнамент на одязі, головних уборах; паєтка», *курунка* «мереживо», *згарда* «перев. мн. жіноча прикраса шиї з намистин, монет і металевих хрестиків», *сальби* «буковинські прикраси з монет», *фустка* «хустка», *чільце* «весільний головний убір молодой», *гушка* «моток ниток». Напр.: *А зараз ніч в сальбах зіркових / Торкає крила вітряків* [5, с. 27]; *В курунці мохів меандрик старий скрутився* [5, с. 28]; *І серпик-місяць згарду як підсвітить – / Злечу я в небо, / Так аж поза край* [5, с. 40]; *Ніч, ніби фустка-павунка* [5, с. 55]; *І плями / В запасках курудзових / Ходить днина / Дитинна* [5, с. 69]; *Видиш – дим, гушками дим?* [5, с. 122] та ін.

Серед іменникових діалектизмів виокремлюємо групу номінацій музичних інструментів, танців та семантично споріднених із ними понять: *дримба* «щипковий музичний інструмент», *трембіта* «духовий музичний інструмент – дерев'яна труба (до 3-х метрів довжини), зроблена зі смерекового дерева, обвита березовою корою», *аркан* «гуцульський чоловічий танець», *данец* «танець»; *дойна* «буковинська мелодія». Напр.: *Зграя заграє доброго аркана* [5, с. 10]; *Дивна дримбо, ти грай лиш для мене* [5, с. 15]; *Дримба дрібонько озветься / В серці* [5, с. 77]; *Замість струн – та по серцю / Скрипка дойну провадить* [5, с. 83] та ін.

Багатий рослинний світ, серед якого плине життя гуцулів, представлено такими найменуваннями: *без* «бузок», *бервінок* «барвінок», *бриндушки* «шафран», *ружа* «троянда», *трепета* «осика», *чічка* «квітка», *афинник* «зб. зарості чорниць; місце, де ростуть чорниці». Напр.: *Світ мій – малий бервінок, великий зойк* [5, с. 10]; *Видиш – без цвіте* [5, с. 30]; *По червонім полі кинулись чічки* [5, с. 65]; *Ловить за очі ружа багреста; / Ружі на хустці вже не цвістимуть, / Бо... не ростуть* [5, с. 84]; *Виходить несміло / Перша на світ бриндушка* [5, с. 103]; *Трепета трепетала мокрим листом* [5, с. 94] тощо.

Органічно вплетені в канву поетичних текстів найменування для позначення природних географічних об'єктів: *верх* «гора; вершини гір», *плай* «гірська стежка; дорога в горах», *полонина* «високогірне пасови-

ще». Напр.: *Димами зносить / Над **полонину** / Гадки колишні* [5, с. 66]; ***Верхами** дим та й дим* [5, с. 130].

Низка номінацій репрезентує тваринний світ: *вуйко* «евф. ведмідь», *кугут* «півень», *ласиця* «зоол. ласка», *половик* «яструб». Напр.: *А в дикому лісі / **Ласиця** воду п'є* [5, с. 28]; *Дід, як старий **половик*** [5, с. 35]; *Такі є висоти, / Де вже не страшний ураган. / Де ватру сторожать / Два погляди – / **Вуйка** і вовка* [5, с. 101].

Представлені субстантиви зі значенням почуттів і відчуттів людини: *гризота* «1. клопіт, журба; 2. сварка», *туск* «туга, сум».

Серед діалектних іменників виокремлюємо деякі назви зброї: *бартка* «гуцульська бойова сокира», *кріс* «рушниця». Напр.: *Толковий гуцул знає: / **Бартка** – продовження руки* [5, с. 16].

Гуцульський колорит і самобутність допомагають передати такі різносемантичні лексеми, як *бесаги* «дві торби, з'єднані одним полотнищем, що їх носять перекинутими через плече», *стелина* «стеля», *кавалок* «кусень; шматок будь-чого», *галунка* «фарбоване великодне яйце, крашанка», *дідо* «те саме, що дід», *звізда* «зірка», *крижма* «полотно, яке дарують новонародженому хрещені батьки, крижмо», *ватра* «вогнище, багаття». Проілюструємо вживання їх у текстах: *Небо **звізди** губило* [5, с. 26]; *Родиться пташка з **галунки*** [5, с. 55]; *Ці ріллі **кавалки** / Для душі – малі* [5, с. 65]; *Бабі сни з-під **стелини** нависнули* [5, с. 74]; *Дідо чистив сад* [5, с. 81]; *Накладаю **ватри** / Від землі до небес* [5, с. 109] та ін.

У житті горян досить тісно переплетені два світи – реальний та ірреальний. Багато містичного і в поезії Іванни Стеф'юк. То ж цілком закономірним є використання відповідної лексики: *мольфар* «чарівник», *непростий* «людина, наділена надприродною силою», *непросте* «магічне», *чинтарка* «чаклунка», *чинтарник* «чаклун», *щезник* «міф. евф. чорт, нечиста сила», *чугайстер* «міф. лісовий чоловік». Напр.: *Чугайстер майструє скрипку* [5, с. 28]; *Я горю у горах – / Так під чорним небом, / Де **непрості** в лісі / Грالی аркана* [5, с. 119].

У текстах збірки натрапляємо на територіально марковані власні назви – антропоніми, гідроніми, ороніми, ойконіми: *Черемош прозорий / Душу розписав* [5, с. 19]; *Серце весни – у **Карпатах**, / Там, де початок ріки* [5, с. 34]; *Падає сніг – / Падає. Деся в **Устеріках*** [5, с. 54]; *А хмари – ніби з люльки **Чукутихи*** [5, с. 39]; *Заплетені в одно **Стіпотокі*** [5, с. 79].

З метою вияснення гуцульської дійсності Іванна Стеф'юк щедро послуговується діалектними прикметниками: *файний* «гарний, добрий», *фідзігорний* «вишуканий», *натерханий* «навантажений», *курудзовий* «яскраво-жовтий», *жєхлий* «затятий», *моцний* «міцний, сильний», *старовіцький* «старосвітський, стародавній, старовинний», *таркатий* «картатий». Напр.: *Рік цей такий **натерханий*** [5, с. 21]; *А ніч у зорях **фідзі-***

горна [5, с. 27]; *Гуцул жєхлий / Смерти не знає* [5, с. 35]; *Знаками карбована / Старовіцька скриня* [5, с. 42] та ін.

Поетичне мовлення Іванни Стеф'юк багате на говіркові дієслова різної семантики: *банувати* «сумувати, жалкувати», *видіти* «бачити», *забагати* «забажати, захотіти», *збірувати* «подужати», *данцувати* «танцювати», *кивати* «фрухати, чіпати», *кімувати* «пам'ятати», *ковтати* «калатати, стукати», *пантрувати* «стерегти», *потахнути* «погаснути», *скоботати* «лоскотати», *сокотити* «стерегти», *розрунтати* «розтривожити», *трембітати* «грати на трембіті». Проілюструємо прикладами: **Видиш**, травень від зливи змок, / **Видиш**, хмари нам в душу дивляться [5, с. 14]; *Чую*, / *Як у ледовий дзвоник / Ковтає* коліда [5, с. 17]; *Над дивомлином біла зірка розквітла*, / *То янгол тебе пантрував* та й беріг [5, с. 22]; *Бо там, внизу / Аркан данцують / Дивно: / Напоказ, / Без вогню / І невпопад* [5, с. 25]; *Баба спить... Не кивайте...* [5, с. 33]; *І лиш трави старі / Кімували сліди* [5, с. 105]; *Птице Божя, я не годна / Сокотити ці поля* [5, с. 106]; *Аркана на скрипці, / Купелі з барвінку, / Забагає серце – / Аж гора бринить* [5, с. 119] та ін.

В аналізованих поетичних текстах вжито діалектну лексему *най* у значенні дієслова наказового способу *залиш, не чіпай*: *В коконі лісу / Гуцулка-мотанка – / То не чинтарка, / Най її...* [5, с. 31]; *Най його, сивий холоде* [5, с. 35]; *І стоять собі гори, як дітям, / Усе тихо наказують: «Най...»* [5, с. 74].

Частотним є вживання діалектної частки *най* замість літературної *хай* для творення аналітичних імперативних дієслівних форм: *Світку мій найдорожчий, / Най нам сонце засвітит* [5, с. 21]; *Най воскресне / Сила весни вогнистої* [5, с. 35]; *Дайся цій скрипці – / Най лишить знак* [5, с. 37]; *Най родяться метелики-вірші* [5, с. 38]; *Темінь най ховається* [5, с. 44]; *Най собі люди шукають / надуманий цвіт* [5, с. 75] тощо.

Засвідчено також уживання лексеми *байка* у значенні присудкового слова (нічого, дрібниця): *І я – не я. / І ліс – не ліс. / Ти й байка* [5, с. 25]; *Байка, що сніг* [5, с. 54].

З метою точнішого змалювання різних граней людського буття Іванна Стеф'юк нерідко використовує в поезіях діалектні прислівники: *найко* «незабаром», *зимно* «холодно», *студено* «холодно», *гляба* «присл. 1. годі; неможливо; 2. дарма» [2, с. 46], «катма» (пояснення І.Стеф'юк) [5, с. 132]; *файно* «гарно, добре», *бійно* «лячно», *банно* «жаль, сумно», *рідно* «ревно», *сивно* «рясно», *затано* «задешево», *на мах* «миттєво», *понадвірю* «надворі», *ціхо* «тихо», *відий* «мабуть, очевидно». Наведемо приклади: *Місячні ночі босі – / Таких найко не буде* [5, с. 12]; *«Все буде файно», – / Ти мені так сказав* [5, с. 36]; *Сопілка мальована, / Куплена затано* [5, с. 58]; *Облітають маки – / Ніби сон – / На мах* [5, с. 65]; *Дзвоники сивно / І рідно / Цвітуть* [с. 93]; *Не згадуй, бо стане банно* [5,

с. 97]; *Гляба рим – Не чути рим* [5, с. 122]; *Дримбо, грай – / Поціхо грай* [5, с. 125] та ін.

Характерним для поезії Іванни Стеф'юк є використання з метою порівняння сполучника *що* у значенні як: *Літаю – що жар-птиця* [5, с. 114]; *Афинник – що море чорне* [5, с. 121]; *Ну а життя – що поле житнє: / Не перейти його краї* [5, с. 124].

Звернемо увагу також на вживання у складних реченнях діалектного *би* у значенні усталеного сполучника *щоб*: *А ти, зазуле, чекала / Збоку, / Би я упала* [5, с. 85]; *Би лиш на хвильку / Вдихнути лісу – / Такий їй рай* [5, с. 95]; *Продай мені за “дорого” / Усі мої страхи. / Би їх у гори вивести, / Покидати в вогонь* [5, с. 107].

Засвідчено частку *мой*, яку в діалектному мовленні вживають при звертанні: *Мой, смереки – / Хто відважний – то пустіт* [5, с. 121].

Натрапляємо в аналізованих текстах на діалектний вигук *ади* для вираження здивування (диви, бач): *Світ пелюстки розправив – / Ади йкий файний* [5, с. 36].

Доречним вважаємо доданий у збірці «Словничок», що охоплює деякі діалектні лексеми та їхні значення. Зауважимо, що іноді авторське тлумачення не збігається із зафіксованим у лексикографічних джерелах. Напр., словники подають діалектизм *мантля* зі значенням «заст. шинель», авторка ж тлумачить його як «сукняний верхній одяг типу манто». Фітонім *бриндуші/бриндушки* словники фіксують зі значенням «шафран; крокус», авторка додає ще одне значення – «примула». Це стосується і семантики прикметника *єдвабний*. Такі й подібні приклади свідчать про необхідність усеохопного врахування знань носіїв певної говірки під час укладання чи доповнення відповідних лексикографічних праць.

Висновки. Діалектизми є однією з домінант поетичного мовлення Іванни Стеф'юк. Її тексти рясніють фонетичними, морфологічними, словотвірними, лексичними діалектизмами, які виконують найрізноманітніші функції: образотвірну; пізнавальну; функцію забезпечення художньої переконливості й етнографічної достовірності відтворення гуцульського колориту, гуцульської мовної картини світу; функцію збагачення словникового складу літературної мови; функцію розширення системи стилістичних фігур і тропів.

Література

1. Гриценко П.Ю. Просторінь народного слова Гуцульщини. *Мовний портрет села Тюдів. Словник*. У 2-х т. Том І. А–М. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2018. С. 4-10.
2. Гуцульські говірки. Короткий словник / відп. ред. Я.Закревська; уклад.: Г.Гузар, Я.Закревська, У.Єдлінська, В.Зеленчук, Н.Хобзей. Львів, 1997. 232 с.

3. Грещук В.В. Територіальні діалекти і мова художньої літератури: типологія зв'язків. *Грещук В.В. Студії з українського мовознавства: Вибрані праці* / Упор. Р.Бачкур. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2009. С. 347-360.
4. Лесюк М.П. Мовний світ сучасного галицького села (Ковалівка Коломийського району). Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. 328 с.
5. Стеф'юк І. Дика ягода. Брустури: Дискурсус, 2023. 140 с.

DIALECT FEATURES OF IVANNA STEFIUK'S POETIC SPEECH

Liubov Pena

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University;
76000, Ivano-Frankivsk, St. Shevchenko, 57;
tel.: (0342)59-60-08, e-mail: liubov.pena@pnu.edu.ua

The proposed article is devoted to the topical issue in modern Linguistics of the interaction of territorial dialects with the literary language in works of Ukrainian fiction.

Its purpose is to analyze the different dialectal features of the poetic texts of the collection "Wild Berry" by the contemporary artist Ivanna Stefiuk.

The main research method in intelligence is analytical and descriptive. Contextual analysis made it possible to establish the functional load of dialect units and their role in text creation.

The results. The study of the speech of the texts of the named collection revealed that the author actively uses dialectal units of different levels: phonetic, morphological, word-forming and lexical. Groups of lexical dialecticisms have been established according to part-language affiliation, semantics and frequency of their use; their functions are defined.

The novelty is that the dialectal features of Ivanna Stefiuk's poetic works became the object of coverage for the first time.

Practical significance. The materials of the article can be used in philology majors in institutions of higher education during the study of the main courses and optional disciplines related to Ukrainian dialectology.

Key words: *dialecticism, hutsulism, poetry, idiostyle, Ivanna Stefiuk, collection "Wild Berry".*